

Natuurbeheerplan 2021-2045

Grenspark Groot-Saeftinghe

Deelgebied Verrebroekse plassen

Natuurbeheerplan 2021-2045 voor het Grenspark Groot-Saeftinghe: deelgebied Verrebroekse Plassen

Rapport

Colofon

Auteur:

Peter Claus

© Corridor cvba, 2020

Dit rapport werd samengesteld in kader van het Interreg V-Project 'Grenspark Groot-Saeftinghe'
01/04/2016 – 31/03/2019

Wijze van citeren:

Claus P., 2020. Natuurbeheerplan 2020-2044 voor het Grenspark Groot-Saeftinghe: deelgebied Verrebroekse Plassen. Corridor cvba, Nazareth.

Corridor cvba
Steenweg Deinze 195
9810 Nazareth
www.corridor.land

Foto omslag:

Lepelaar (*Platalea leucorodia*), Saxifraga - Jan Nijendijk

Inhoudstafel

Inhoudstafel	3
1. Verkenningnota	4
2. Deelnemende percelen	5
3. Inventarisatie.....	10
4. Beheervisie	11
4.1 Beheer ecologische functie	11
4.2. Beheervisie economische functie.....	14
4.3. Beheervisie sociale functie	14
4.5 Beheervisie ambitieniveau	15
4.6 Natuurstreefbeelden	15
4.6.1. Natuurstreefbeeld leefgebied lepelaar	15
4.6.2. Natuurstreefbeeld leefgebied roerdomp.....	17
4.6.3. Natuurstreefbeeld leefgebied bruine kiekendief	18
4.6.4. Natuurstreefbeeld leefgebied blauwborst.....	19
4.6.5. Natuurstreefbeeld leefgebied zwartkopmeeuw	21
4.6.6. Natuurstreefbeeld leefgebied rugstreepad	22
4.6.7. Natuurstreefbeeld leefgebied moeraswespenorchis.....	23
5. Beheermaatregelen.....	24
5.1. Beheereenheid Verrebroekse plassen 1	24
5.2. Beheereenheid Verrebroekse plassen 2	27
5.3. Beheereenheid Verrebroekse plassen 3	27
5.4. Beheereenheid Verrebroekse plassen 4	29
5.5. Beheereenheid Verrebroekse plassen 5	32
5.6. Beheereenheid Verrebroekse plassen 6	33
5.7. Beheereenheid Verrebroekse plassen 7	34
5.8. Beheereenheid Verrebroekse plassen 8	36
5. Bosbalans.....	38
6. Openstelling.....	39
7. Opvolging en monitoring.....	40
8. Ontheffingen, meldingen en vergunningsplichtige activiteiten.....	41
8.1 Natuurwetgeving.....	41
8.1.1. Vegetatiewijziging	41
8.1.2. Ontheffingen op algemene verbodsbepalingen Natuurdecreet.....	Error! Bookmark not defined.
9. Overzicht van de bijlagen	42

10. Referenties	43
-----------------------	----

1. Verkenningnota

2. Deelnemende percelen

Volgende kadastrale percelen nemen deel aan het natuurbeheerplan Verrebroekse Plassen voor een oppervlakte van 127,43 ha.

Een overzicht van de deelnemende percelen uit dit natuurbeheerplan wordt gegeven op kaart in bijlage 1.

Kadastraal perceel	Beheerder	Oppervlakte in ha
46027A0604/00E000		0,22
46027A0624/00E000		0,60
46027B0795/00A000		0,20
46027A0581/00_000		1,34
46027A0579/00A000		1,05
46027B0884/00_000		0,51
46027B0782/00A000		0,22
46027A0578/00B000		0,76
46027A0435/00G000		0,25
46027A0654/00W000		0,32
46010D0467/00C000		0,40
46027B0778/00A000		0,12
46027B0893/00_000		0,34
46027A0651/00E000		0,60
46027B0868/00_000		0,74
46027B0895/00_000		0,26
46027A0602/00C000		0,36
46027A0639/00_000		0,82
46027B0909/00_000		0,38
46027B0888/00_000		0,20
46027B0894/00_000		0,36
46027B0900/00_000		0,13
46027B0912/00_000		0,39
46010D0423/02B000		0,22
46027B0919/00G000		5,81
46010D0432/00C000		3,40
46027A0583/00_000		0,68
46027A0649/00_000		2,09
46027A0375/00B000		0,27
46027A0629/00A000		0,76
46027A0434/00L000		0,02
46027A0578/00A000		0,77
46027A0612/00F000		0,34
46027A0577/00_000		0,72
46027A0640/00_000		0,80
46027B0867/00A000		0,33
46027A0637/00_000		0,84
46027A0584/00_000		0,65
46010D0451/00B000		0,16
46027A0603/00D000		0,36
46027A0641/00A000		1,20
46010D0444/00E000		0,01
46027A0630/00A000		0,87

46027A0642/00A000		0,73
46027B0794/00A000		0,28
46027B0786/00A000		0,32
46010D0423/03_000		0,06
46027A0634/00_000		1,20
46027A0433/00E000		0,32
46027A0620/00D000		0,40
46027A0452/00C000		0,01
46027B0775/00A000		0,04
46010D0434/00F000		0,34
46027B0885/00_000		0,38
46027B0798/00A000		0,07
46027A0650/00F000		1,04
46027B0897/00_000		0,29
46027A0611/00C000		0,12
46027B0869/00A000		0,04
46010D0447/00F000		0,19
46027A0623/00_000		1,81
46027B0896/00_000		0,19
46027B0776/00A000		0,07
46027B0907/00_000		0,32
46027A0435/00L000		0,00
46027A0586/00_000		1,31
46027A0614/00_000		1,13
46027B0787/00A000		0,15
46027A0615/00B000		0,83
46027A0589/00_000		0,43
46027B0898/00_000		0,29
46027A0654/00S000		0,14
46027B0783/00A000		0,26
46027B0780/00A000		0,18
46027B0889/00B000		0,20
46027A0592/00_000		0,68
46027A0434/00F000		0,36
46027B0914/00_000		0,59
46027B0789/00A000		0,28
46027A0597/00D000		0,62
46027B0879/00_000		0,47
46027A0595/00_000		2,25
46027A0598/00A000		0,07
46027A0624/00C000		1,63
46027A0654/00Z000		0,00
46027A0627/00_000		0,76
46027B0904/00_000		0,16
46027A0654/00H000		0,45
46027A0601/00A000		0,77
46010D0435/00_000		0,21
46027A0570/00F000		0,09
46027A0631/00A000		0,88
46027B0901/00_000		0,89
46027A0654/00T000		0,83
46027A0622/00_000		1,15

46027A0654/00Y000		0,06
46027B0874/00_000		0,22
46027B0878/00_000		0,42
46027A0471/00D000		0,03
46027B0875/00_000		0,22
46027A0576/00A000		0,49
46027A0599/00_000		0,88
46027B0886/00A000		0,08
46010D0438/00C000		0,29
46027B0781/00A000		0,19
46027A0575/00B000		1,70
46027B0906/00_000		0,34
46027B0883/00_000		0,17
46027B0968/00D000		0,84
46027A0593/00_000		0,30
46027B0779/00A000		0,16
46027A0625/00_000		0,68
46027A0435/00M000		0,00
46027A0435/00H000		0,11
46027B0905/00_000		0,10
46027B0792/00A000		0,18
46010D0436/00C000		0,54
46027B0785/00_000		0,44
46027B0727/00D000		0,10
46027A0635/00_000		1,14
46027A0647/00_000		0,92
46027A0588/00_000		0,47
46027A0644/00D000		1,04
46027A0620/00E000		0,21
46027B0887/00_000		0,17
46027B0919/02D000		0,08
46027A0636/00_000		1,19
46027A0654/00M000		1,27
46027A0654/00B000		0,02
46027A0624/00D000		0,17
46027B0880/00_000		0,53
46027B0886/00B000		0,03
46027A0654/00X000		0,34
46027B0881/00_000		0,35
46027A0597/00C000		0,33
46027B0877/00_000		0,29
46010D0436/00B000		0,09
46010D0436/00F000		0,82
46010D0467/00D000		0,42
46010D0433/02_000		0,03
46027A0565/00F000		0,21
46027A0646/00_000		1,74
46010D0444/00D000		0,15
46010D0433/00A000		2,30
46027A0603/00C000		0,37
46027A0421/00C000		0,04
46027A0421/00G000		0,02

46027A0628/00_000		0,78
46027A0421/00E000		0,01
46027A0433/00F000		0,01
46027A0594/00B000		0,55
46027B0892/00_000		0,30
46027B0777/00A000		0,11
46027A0452/02C000		0,00
46027A0638/00A000		0,85
46027A0375/00D000		1,42
46010D0432/02A000		0,18
46027B0890/00_000		0,94
46010D0436/00E000		0,03
46027A0654/00E000		0,19
46027B0911/00_000		0,50
46027A0590/00_000		0,45
46027A0433/00G000		0,20
46027A0582/00_000		0,70
46027A0471/00H000		1,36
46027A0633/00_000		0,89
46027B0876/00_000		0,38
46010D0438/00D000		0,02
46027A0587/00_000		0,49
46027B0913/00_000		0,42
46027A0606/00A000		0,92
46027B0872/00_000		0,35
46027A0613/00B000		0,81
46027A0585/00_000		0,69
46027A0654/00R000		0,41
46027B0910/00_000		0,09
46027A0654/00D002		0,71
46027A0654/00P000		0,26
46027A0618/00B000		0,21
46027B0891/00_000		0,05
46027B0790/00A000		0,19
46027B0882/00_000		0,28
46027A0593/02_000		0,44
46027A0654/00A000		0,00
46027A0654/00V000		0,36
46027A0648/00_000		0,89
46027B0873/00_000		0,92
46010D0434/00G000		2,67
46027B0903/00_000		0,11
46010D0468/00M000		0,59
46027A0580/00_000		1,25
46027B0899/00_000		0,72
46027A0626/00_000		0,79
46027B0886/00C000		0,01
46027A0654/00C000		0,29
46027B0908/00_000		0,26
46027B0871/00A000		0,25
46027A0654/00L000		0,95
46027A0645/00_000		1,70

46010D0432/00D000		10,01
46027A0654/00N000		2,01
46027A0434/00H000		0,03
46027A0632/00_000		0,88
46027A0643/00E000		0,13
46027A0600/00A000		0,70
46010D0432/03_000		0,30
46027A0574/00_000		2,15
46027A0591/00_000		0,56
46027A0620/00F000		0,83
46027A0596/00_000		1,06
46027A0605/00B000		0,02
46027B0902/00_000		0,08
46027B0889/00A000		0,19
46027A0433/00D000		0,11

3. Inventarisatie

De percelen die deelnemen aan het natuurbeheerplan werden ingedeeld in beheereenheden en naargelang het aanwezige vegetatietype werd een standaardfiche ingevuld.

Een overzicht van de beheerindeling wordt gegeven op kaart in bijlage 6.

Waar er al een Europees te beschermen habitat of een RBB aanwezig was (mogelijk gedegradeerd), werd er bijkomend één of meerdere fiches 'kwaliteitsbeoordeling' ingevuld om de lokale staat van instandhouding te bepalen.

De standaardfiches en de kwaliteitsbeoordelingen van actuele EU-habitats en regionale belangrijke biotopen zijn per inventarisatie-eenheid terug te vinden in bijlage 11.

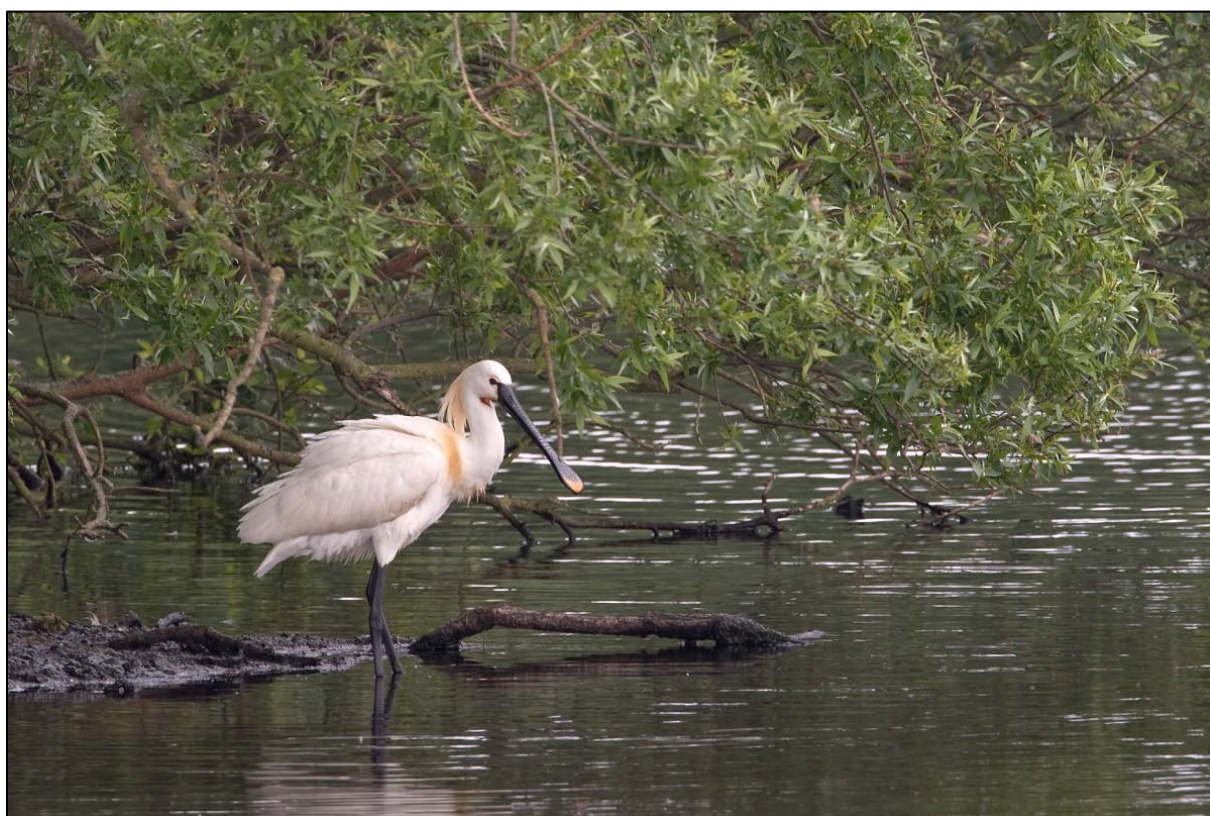
4. Beheervisie

Voor het Grenspark Groot-Saeftinghe werd een grensoverschrijdende beheervisie¹ uitgewerkt waarin het ruimer kader wordt geschetst. In onderstaand hoofdstuk wordt enkel de beheervisie voor het deelgebied Verrebroekse Plassen beschreven.

4.1 Beheer ecologische functie

De Verrebroekse Plassen zijn gelegen aan het uiteinde van het nog af te werken Verrebroekdok in de Waaslandhaven. De werken aan dit dok zijn in het verleden omwille van budgettaire redenen stopgezet. De centrale gronden liggen nog op hun oorspronkelijke maaiveldhoogte maar kwamen door de verhoging van het waterpeil 1,5 meter onder water te staan. De omringende zones zijn gedeeltelijk opgespoten. De restanten van de vroegere waterloop van de Hoge Landen en Zuidelijke Watergang zijn nog zichtbaar in het gebied. Het geheel evolueerde spontaan tot een zeer waardevol en gevarieerd waterrijk gebied.

Het gebied fungeert eveneens als een tijdelijke natuurcompensatie voor de aanleg van het Deurganckdok. Op langere termijn is het nog steeds de bedoeling om ook de 3de fase van het Verrebroekdok te realiseren. Hierdoor zullen de huidige natuurwaarden in de Verrebroekse Plassen verdwijnen. Om het behalen van de natuurdoelen voor watervogels veilig te stellen, zal dan een nieuw plas en oevergebied moeten worden ingericht. Dit kan dan dienen als overwinteringsgebied voor watervogels en als belangrijk broedgebied voor veel bijlage I-soorten. Typische zeldzame vegetaties eigen aan voedselarme zandgronden zullen dan ook elders worden gecompenseerd.

Lepelaar (freenatureimages.eu)

De Verrebroekse plassen zijn zowel van belang voor broedende als voor doortrekkende en overwinterende (water)vogels. Ook voor vleermuizen is het belangrijk foerageergebied. Sinds 2003 is

¹ Claus P. 2018. Beheervisie 2020-2044 Grenspark Groot-Saeftinghe. Corridor cvba, Nazareth.

er op een takkenhoop in de grote waterplas een kolonie Lepelaars gevestigd. Het is tot op vandaag de belangrijkste en grootste kolonie in Vlaanderen.

Gezien het succes van de takkenhoop in het Verrebroekdok als broedeiland voor Lepelaars, werden sinds 2012 gelijkaardige broedeilanden van takkenhopen voorzien op o.a. Drijdijck en in de Zoetwaterkreek om de kolonie de kans te geven zich tijdig te verplaatsen.

Doelstellingen qua habitats

Het doelhabitat plas en oever (over een oppervlakte van 83 ha) bestaat ongeveer uit ¾ water en ¼ uit oevers en eilanden. Er moet een goede waterkwaliteit zijn en er moeten natuurlijke verlandingsvegetatie van drijvende ondergedoken waterplanten voorkomen.

Doelstellingen qua soorten

Broedvogels

De meest kenmerkende broedvogels voor de Verrebroekse plassen zijn uiteraard Lepelaar, maar ook strand en plasbroeders als kluut, kokmeeuw, zwartkopmeeuw en visdief. In de rietkragen broeden ook roerdomp, bruine kiekendief en blauwborst.

Andere habitattypische broedvogels in de Verrebroekse plassen zijn porseleinhoen, krooneend en geoorde fuut, fuut, dodaars, aalscholver, kuifeend en tafeleend. In de grazige vegetaties kunnen in optimalere omstandigheden ook weidevogels als kievit, grutto en wulp tot broeden komen.

Soort	EU-bijlage	Populatie in 2016 (tr of bp)	Streefcijfer SBZ (tr of bp)	Aandeel SBZ in %	Streefcijfer deelgebied
Kluut	Ja	0	366-483	0	10
Kleine plevier	Nee	0	-	-	-
Visdief	Ja	2	208	1	20
Zwartkopmeeuw	Ja	633	7-1103	114	500
Kokmeeuw	Ja	1475	3380-4402	38	1000
Blauwborst	Ja	16	307-358	5	20
Roerdomp	Ja	1	5	20	1
Bruine Kiekendief	Ja	0	28-33	0	2
Porseleinhoen	Ja	1	1-2	66	1
Lepelaar	Ja	32	40	66	20
Krooneend	Nee	1	-	-	-
Geoorde fuut	Nee	45	-	-	-

Aalscholver	Nee	26	-	-	-
-------------	-----	----	---	---	---

Opmerking bij deze tabel: Voor actuele gegevens over het voorkomen van de doelsoorten per gebied, kan u de website www.beheercommissienatuurlinkerscheldeoever.be raadplegen. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd met onze monitoringsgegevens.

Belangrijke uitgangspunten om bovenstaande doelstellingen te kunnen realiseren zijn:

- ✓ De broedplaatsen niet mogen worden beïnvloed of bedreigd, direct of indirect, door enige menselijke activiteit.
- ✓ De impact van predatie op grondbroeders mag niet betekenisvol zijn. Hiervoor kan het gebied elektrisch omheind worden om grondpredatoren te weren.
- ✓ De afstand van bomenrijen, struweel (< 0,5 ha) en ruigten t.o.v. de broedgebieden moet een minimale afstand van 100 meter bedragen.
- ✓ De afstand van bos (> 0,5 ha) t.o.v. de broedgebieden moet een minimale afstand van 200 meter bedragen.

Trekvogels en overwinteraars

De Verrebroekse plassen zijn van groot belang voor overwinterende watervogels. Vooral Kleine zwaan en Slobeend vinden hier een uitermate belangrijke overwinteringshabitat. In functie van deze is het behoud van de waterpartijen als helder, vegetatierijk water van groot belang.

Wat betreft trekvogels en overwinteraars wordt een duurzaam behoud van de actuele populaties nagestreefd.

Soort	EU-bijlage	Range seizoens- maximum 2007-2017	Gemiddelde seizoens- maximum 2007-2017	Streefcijfer SBZ	Aandeel SBZ in % ²
Lepelaar	Ja	2-20	12	28-106	18
Kleine zwaan	Ja	0-25	3	0-6	100
Kolgans	Ja	0-198	74	884-1646	6
Grauwe gans	Ja	141-1431	469	5563-8326	3
Bergeend	Ja	19-52	30	282-747	6
Smient	Ja	537-1569	909	2670-7668	18
Krakeend	Ja	19-214	72	271-424	21
Wintertaling	Ja	31-101	59	491-1077	8
Pijlstaart	Ja	1-23	8	35-57	17

² Percentage berekend t.a.v. het gemiddelde in range streefcijfer voor SBZ

Slobeend	Ja	57-957	394	28-106	588
Kluut	Ja	0-6	1	>300	0
Kemphaan	Ja	0-5	1	50-100	1
Goudplevier	Ja	0-14	2	500	0
Kokmeeuw	Ja	19-162	77	9400-22780	0
Nonnetje	Ja	1-15	8	-	-

Opmerking bij deze tabel: Voor actuele gegevens over het voorkomen van de doelsoorten per gebied, kan u de website www.beheercommissienatuurlinkerscheldeoever.be raadplegen. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd met onze monitoringsgegevens.

Overige soorten (niet-vogels)

Flora: De Verrebroekse Plassen fungeren binnen de haven van Antwerpen ook als kerngebied voor een populatie Moeraswespenorchis en Bijenorchissen. Overige typische plantensoorten zijn hier ook het vermelden waard: dwergzegge, hondskruid, zilte zegge, duits viltkruid, adderwortel, fraai duizendguldenkruid, sierlijke vetmuur, dwergbloem, rond wintergroen, galigaan, gewone waternavel en bosorchis.

Fauna: De Verrebroekse Plassen fungeren als leefgebied voor een populatie Rugstreeppadden. Daarnaast is het ook een belangrijk foerageergebied voor verschillende soorten vleermuizen.

Voor deze soorten wordt in het deelgebied Verrebroekse Plassen een duurzaam behoud van de actuele populaties nagestreefd.

Soort	EU-bijlage	Doel
Rugstreeppad	Ja	50 adulten als satellietpopulatie
Moeraswespenorchis	Nee	Behoud actueel leefgebied
Vleermuizen	Ja	Behoud actueel leefgebied

4.2. Beheervisie economische functie

De economische functie is ondergeschikt aan de realisatie van het natuurstreefbeeld. Het instellen van een omvormingsbeheer kan echter leiden tot de tijdelijke productie van hout als nevenproduct. De beheerder voorziet daarnaast geen ambitie om een duurzaam economisch gebruik in beide deelgebieden te voorzien.

4.3. Beheervisie sociale functie

In functie van de tot doel gestelde broedvogelsoorten is het deelgebied niet toegankelijk voor wandelaars of andere vormen van recreatie.

4.4 Beheervisie globaal kader

Het globaal kader wordt weergegeven op kaart in bijlage 8.

Een overzicht van de tot doel gestelde landschapstypologie op wordt gegeven op kaart in bijlage 6.

4.5 Beheervisie ambitieniveau

Het natuurdecreet onderscheidt vier types natuurbeheerplannen, afhankelijk van het ambitieniveau voor de ecologische functie:

- Type één: behoud van de aanwezige natuurkwaliteit
- Type twee: hogere natuurkwaliteit
- Type drie: hoogste natuurkwaliteit
- Type vier: natuurreservaat

De streefdoelen per deelgebied zijn louter bedoeld om het gevoerde beheer in deze deelgebieden periodisch te evalueren, rekening houdend met het potentieel van elk deelgebied, en desnoods bij te sturen indien dit nodig zou blijken uit monitoring.

Een overzicht van het ambitieniveau op wordt gegeven op kaart in bijlage 8.

4.6 Natuurstreefbeelden

De onderstaande natuurstreefbeelden zijn geformuleerd conform bijlage 3 van het BVR Natuurbeheerplannen. Hierdoor zijn ze niet 1-op-1 leesbaar met de natuurtypes die in het S-IHD-besluit voor deze Speciale Beschermingszone tot doel gesteld. Binnen dit natuurbeheerplan worden echter doelstellingen nagestreefd die vallen binnen het natuurtype 'plas en oever' uit het S-IHD-besluit.

In dit deelgebied wordt volgend natuurstreefbeeld tot doel gesteld: leefgebied voor moerasvogels. Binnen dit streefbeeld worden de voorwaarden tot leefgebied voor 4 paraplusoornten maximaal gerealiseerd: nl. roerdomp, lepelaar, bruine kiekendief en zwartkopmeeuw.

De andere doelsoorten profiteren van de maatregelen voor bovengenoemde paraplusoornten (kluut, blauwborst, geoorde fuut, kokmeeuw, visdief en overwinterende watervogels) of er worden specifieke maatregelen voorzien binnen het leefgebied moerasvogels (rugstreeppad en moeraswespenorchis).

Daarnaast leveren we ook inspanningen voor de doelstelling 'surrogaat kust' (als mitigerende maatregel). Surrogaat kust is als natuurstreefbeeld komt vooral ten goede van de groep van de plevieren.

4.6.1. Natuurstreefbeeld leefgebied lepelaar

Type doelstelling

Ecologisch

Actuele toestand

Al sinds 2003 is er een kolonie lepelaars op een takkenhoop in de Verrebroekse plassen (max. 35 nesten in 2017). In de voorbije jaren is er regelmatig predatie door vos en een laag broedsucces. Om dit tegen te gaan werd er een vossenwerend raster rond de takkenhoop geplaatst.

Doel

Instandhouden en optimaliseren van het leefgebied voor minstens 20 broedparen.

Bespreking van de factoren

De sloten waar de lepelaars foerageren zijn overwegend 10 - 30 cm diep, maar $\geq 0,5$ à 2 m diep op sommige plaatsen en doorgaans 3 - 5 m breed, met zeer weinig waterplanten.

Wanneer ze op eilanden broeden is de vegetatie minimaal enkele meters breed. Bij voorkeur is er dan een open waterzone van meer 150 m breed. Lepelaar vereist permanent in water staand rietland van minimaal enkele jaren oud, waar ophoping van oude stengels heeft plaatsgevonden, vaak vele tientallen meters breed.

Bespreking van de kenmerken van het doel

De Lepelaar nestelt voornamelijk op de grond in rietmoerassen, maar ook in duingebieden en soms in bomen wanneer geen geschikt biotoop voorhanden is of wanneer predatie door landpredatoren te hoog is. De nabijheid van moerassen, ondergelopen weilanden, ondiepe plassen, sloten, estuaria of slikken is vereist, aangezien daar naar voedsel gezocht wordt.

De Lepelaar heeft een karakteristieke wijze van voedsel zoeken, waarbij de in het water gehouden snavel zijwaarts heen en weer wordt bewogen terwijl de vogel doorheen het water waadt. Het voedsel bestaat uit kleine vissen (stekelbaarzen), schelpdieren en kreeftachtigen. Lepelaars foerageren bij voorkeur in grote, ondiepe waters, liefst met enige invloed van getij of zwakke stroming, of gebieden die pas recentelijk onder water gekomen zijn. Ook brede, ondiepe, open sloten in poldergraslanden, vooral poldersloten in zeekleigebieden zijn in trek.

De broedlocatie bestaat meestal uit dichte rietvelden of ondiepe moerassen met veel vegetatie, vaak met verspreide struiken of bomen (bv. wilgen, populieren).

Lepelaar, Saxifraga

Actuele status

- Het actuele voorkomen 15-35 broedparen (laatste jaren 20 broedparen)
- Actuele staat van instandhouding Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding want de vooropgestelde aantallen worden niet gehaald en de broedplaats is kwetsbaar.
- Trend Na vestiging in 2003 is de populatie stabiel te noemen vanaf 2007.
- Potenties Potenties voor broedgebied zijn aanwezig in alle bestaande en toekomstige gebieden voor Plas en Oever en voor Riet en Water. Dergelijke gebieden kunnen binnen dit vogelrichtlijngebied in voldoende oppervlakte en kwaliteit worden aangelegd om de goede lokale staat van instandhouding te kunnen halen. De (toekomstige) slikken en schorren zijn belangrijk als foerageergebied. De nabijheid van het Verdrongen Land van Saeftinghe, de sterk toegenomen (water)kwaliteit van de Zeeschelde en de nieuwe natuurkerngebieden die zijn of worden aangelegd langs de Zeeschelde zijn en worden heel belangrijk als foerageergebied.

Geplande beheertrajecten

Beheer water- en rietvegetatie

Predatorbeheer

4.6.2. Natuurstreefbeeld leefgebied roerdomp

Type doelstelling

Ecologisch

Actuele toestand

In de Verrebroekse plassen is roerdomp een onregelmatige broedvogel.

Doel

Ontwikkelen en instandhouden van leefgebied voor 1 broedpaar roerdomp

Bespreking van de factoren

De roerdomp stelt hoge eisen aan het broedhabitat. De soort heeft een sterke voorkeur voor rustige uitgestrekte (> 50 ha grote) halfopen tot open (> 30 % open water) waterrijke, aaneengesloten moerassen met overjarige, brede waterrietzones (> 100 m breed).

De voorkeur gaat uit naar oude rietvelden met een kniklaag (ophoping van de oude stengels), maar ook een onderlaag van grote zeggen (zeggenbult) is gunstig om te broeden. De zone is (periodiek) overstroomd (bij voorkeur als gevolg van een natuurlijke waterpeilfluctuatie met lagere peilen in de zomer en hogere peilen in de winter), maar vrij ondiep met weinig schommelingen in het waterniveau, een lage zuurtegraad en is omgeven door open gebieden met dieper water. Door het maaien van rietvelden kunnen geschikte foerageergebieden ontstaan (meer randzones, ijlere rietvegetaties en betere beschikbaarheid prooien).

De kritische factoren voor het broedhabitat zijn bijgevolg de oppervlakte van het rietveld, de dichtheid van het riet en de waterstand. Roerdampen broeden niet in droge rietvelden, waar een tekort is aan aquatische voedselbronnen en verhoogde kans op predatie, of estuariene rietvelden, waar de zoutgehaltes te hoog zijn voor amfibieën om te overleven en waar getijdenwerking ervoor zou kunnen zorgen dat de nesten overstroomd worden en de voedselmogelijkheden beperkt worden. De broedplaats bestaat uit een nest van riet (23 à 50 cm diameter en 10 à 25 cm dik) en

overige vegetatie, gebouwd in de buurt van of drijvend op het water te midden van dichte rietvelden. Om predatie tegen te gaan worden nesten ook vaak gebouwd waar het water diep genoeg is.

Het foerageerhabitat wordt zowel tijdens het broedseizoen als erbuiten gebruikt. Roerdampen frequenteren een gevarieerde range van leefgebieden om voedsel te zoeken: moerassen en rietvelden, extensieve natte graslanden, sloten, kleine vijvers, grote zeggenvegetaties, natte ruigtes,... Deze moeten rijk zijn aan overgangszones riet-water en rietgrasland, met voldoende ondiepe zones (10-30 cm diep). Aangezien roerdampen zichtjagers zijn, is helder water hierbij van groot belang.

Bespreking van de kenmerken van het doel

De Roerdomp broedt bij voorkeur in uitgestrekte, voldoende natte rietmoerassen met zuiver water en een stabiele waterstand. In de winter komt hij ook in grote zeggenvegetaties en natte ruigtes voor. Hij houdt zich overdag goed verscholen in de moerasvegetatie waar hij volledig vertrouwt op zijn verenkleed om onopgemerkt te blijven. Bij benadering neemt hij bovendien een paalhouding aan zodat hij volledig opgaat in de omgeving. Het foerageren gebeurt 's morgens vroeg en 's avonds langs meer open water. Het voedsel bestaat vooral uit visjes, amfibieën en ongewervelden.

Actuele status in het SBZ-V

• Het actuele voorkomen	0-4 broedparen
• Actuele staat van instandhouding	Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.
• Trend	Sinds 2003 is er een stabiele populatie aanwezig.
• Potenties	Potenties zijn aanwezig in alle bestaande en toekomstige gebieden voor Plas en oever en voor Riet en Water. Dergelijke gebieden kunnen binnen dit vogelrichtlijngebied in voldoende oppervlakte en kwaliteit worden aangelegd om de glsvi te kunnen halen. Met name met de inspanningen die gebeuren in functie van broedgebied van Bruine kiekendief kan deze soort meeliften.

Geplande beheertrajecten

Beheer rietvegetatie, watervegetatie en houtige vegetatie

4.6.3. Natuurstreefbeeld leefgebied bruine kiekendief

Type doelstelling

Ecologisch

Actuele toestand

Sinds 2006 kwam bruine kiekendief niet meer tot broeden in de Verrebroekse plassen.

Doel

Inrichten en instandhouden van een leefgebied voor 2 broedparen.

Bespreking van de factoren

Als broedhabitat verkiest bruine kiekendief uitgestrekte, ononderbroken rietvelden (waarvan 70%

niet ouder is dan 6 jaar) en moerassen met dichte bedden van vegetatie en weinig bomen (minder dan 10 bomen per ha). Bij het toepassen van cyclisch maaibeheer moet minstens 30% niet gemaaid zijn.

Een voldoende hoog waterniveau op nestplaats tijdens broedseizoen fungeert als barrière tegen grondpredatoren. Fluctuaties in het waterpeil beperken zich tijdens het broedseizoen best tot minder dan 10 cm.

Per broedpaar is een geschikt foerageergebied van minstens 200 ha groot noodzakelijk.

Bespreking van de kenmerken van het doel

De bruine kiekendief is een soort van open landschappen met grote moeras- en rietvegetaties. Als nestplaats dienen voornamelijk grote rietvelden langs kreken, meren of plassen, maar jaarlijks wordt ook gebroed in graanculturen en graslanden. Het nest wordt gemaakt op een droge hoop plantenresten in de natte vegetatie.

Het foerageergebied bestaat uit voldoende groot (onverstoord) moerasgebied in de buurt van open water of uit een agrarisch landschap bestaande uit vochtige weilanden en cultuurlanden (met voorkeur voor graanvelden) en met veel voedsel (vogels en kleinere zoogdieren). Bij het jagen worden naast moerassen en rietvelden ook lijnvormige elementen afgevlogen zoals rietkragen langs perceelsranden waar hij van op geringe hoogte op een prooi duikt.

Actuele status in het SBZ-V

- Het actuele voorkomen 5-11 broedparen
- Actuele staat van instandhouding Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding
- Trend Sterk gedaald
- Potenties Potenties zijn aanwezig in alle bestaande en toekomstige gebieden van de natuurkernstructuur. Gebieden van het type Riet en Water, Rietschor, begraasd schor, Plas en Oever, Natuurweide zoet/zilt en in mindere mate van het type spuitvelden (hogere rietgedeelten) zijn geschikt als broed- en foerageergebied. Om te foerageren zijn ook de Weidevogelgebieden en graslanden, de open gebieden in de Ecologische Infrastructuur zoals Steenlandpolder, Haasop, Spaans Fort (ca. 300 ha), en het landbouwgebied binnen SBZ (met basisnatuurkwaliteit) belangrijk. Dergelijke gebieden kunnen binnen dit vogelrichtlijngebied in voldoende oppervlakte en kwaliteit worden aangelegd om de glsvi te kunnen halen. Ook de nabijheid van het Verdrongen Land van Saeftinghe biedt goede potenties om tot een gevarieerd en voldoende groot complex van broed- en foerageergebied te komen.

Geplande beheertrajecten

Beheer rietvegetatie

Beheer houtige vegetatie

4.6.4. Natuurstreefbeeld leefgebied blauwborst

Type doelstelling

Ecologisch

Actuele toestand

In de ruigere rietkragen zijn verschillende territoria van blauwborst aanwezig.

Doel

Ontwikkelen en instandhouding van het leefgebied voor 20 broedparen.

Blauwborst, Saxifraga

Bespreking van de factoren

Het optimale broedhabitat bestaat uit minstens 2 ha rietland of moerassige vegetatie waarin minder dan 30% struiken per ha voorkomen. Struiken (vooral wilgen of elzen) van 1 tot 2 m hoog zijn van belang en eveneens eens een complete afwezigheid van hogere bomen. De vegetatie heeft een hoogte tussen de 50 cm en 2 m en voorzien van open plekken (slik).

Blauwborst is gebaat bij cyclisch en pleksgewijs beheer om geschikte verlandingsstadia in stand te houden, bv. maaien van riet tijdens de winter, met minstens 30 % van rietbed ongemaaid en 70% van rietveld niet ouder dan 6 jaar, hakken van wilgenopslag (grienden), bosopslag verwijderen,...

Bespreking van de kenmerken van het doel

De blauwborst heeft een voorkeur voor iets verruigde rietvelden, rietsloten en gevarieerde moerassen. Enkele natte stukjes in een ruige vlakte zijn ook al voldoende. Doordat het voedsel vooral op de grond wordt gezocht, moeten in zijn leefgebied open plekken tussen de vegetatie aanwezig zijn (bv. modderstroken). Hier worden insecten en andere kleine diertjes van de bodem opgepikt. Daarnaast zijn ook verspreide struiken essentieel, omdat die gebruikt worden als zangpost.

Actuele status in het SBZ-V

- Het actuele voorkomen Komt voor over het hele vogelrichtlijngebied met kernpopulaties in de natuurkerngebieden van het type riet en water, rietschor, en plas en oever. Momenteel zijn er 182 – 237 broedparen aanwezig.
- Actuele staat van instandhouding De oppervlakte en kwaliteit laten toe om hier meerdere kernpopulaties te huisvesten. De huidige staat van instandhouding is gedeeltelijk aangetast.
- Trend De populatie binnen dit SBZ is stabiel tot licht stijgend. Vlaanderen en West-Europa kent een algemene uitbreiding.
- Potenties Potenties zijn aanwezig in alle bestaande en toekomstige gebieden met droog riet en verspreid staande opgaande vegetatie. Dergelijke gebieden kunnen binnen dit vogelrichtlijngebied in voldoende oppervlakte en kwaliteit worden aangelegd om de glsvi te kunnen halen.

Geplande beheertrajecten

Beheer rietvegetatie

Beheer houtige vegetatie

4.6.5. Natuurstreefbeeld leefgebied zwartkopmeeuw

Zwartkopmeeuw, Saxifraga

Type doelstelling

Ecologisch

Actuele toestand

Zwartkopmeeuw broedt sinds een aantal jaar niet meer op de Verrebroekse Plassen.

Doel

Het optimaliseren en instandhouden van een leefgebied voor 500 broedparen.

Bespreking van de factoren

Als broedlocatie verkiest zwartkopmeeuw moerassen, eilanden met schaarse begroeiing in slikgebieden en zandduinen nabij water.

Een afwisseling van (zeer) korte tot middelhoge vegetatie (van 0 tot 30 cm) op de nestplaats tijdens het broedseizoen is essentieel.

Zwartkopmeeuw is verstoringsgevoelig, waardoor weinig of geen antropogene verstoring in een straal van 100 meter van de nestplaats gewenst is.

Bespreking van de kenmerken van het doel

Zwartkopmeeuwen komen zowel in het binnenland op vennen, vijvers, opspuitterreinen als aan de kust op eilanden en in havengebieden voor. Ze zoeken voedsel zoals Kok- en Stormmeeuw dat doen, door te vissen, aas te zoeken of achter beerkarren regenwormen en insecten te zoeken in niet al te bemeste weiden. 's Winters lijkt de zwartkopmeeuw iets meer kustgebonden te zijn.

Actuele status in het SBZ-V

Het actuele voorkomen	19-1409 broedparen
Actuele staat van instandhouding	Gunstige staat van instandhouding.
Trend	De aantallen schommelen tussen 2003 en 2017 tussen 7 en 1409 broedparen. Stabiël tot stijgend. De waargenomen schommelingen hangen samen met de keuze van de broedplaats, soms ligt de grootste kolonie wel binnen het havengebied maar buiten SBZ.
Potenties	Zwartkopmeeuw vindt broedgelegenheid op bouwerven, tijdelijke natuurcompensatiegebieden en nieuwe natuurgebieden met waterrijke pionierssituaties. In de toekomst zal in het gebied dat wordt ingericht voor Estuarium en Kluut potentiële nestgelegenheid worden voorzien in de vorm van broedeilanden.

4.6.6. Natuurstreefbeeld leefgebied rugstreeppad

Type doeltelling

Ecologisch

Actuele toestand

De Verrebroekse plassen fungeert als stapsteen binnen het netwerk voor rugstreeppad rond het havengebied.

Doel

Optimaliseren van het bestaande leefgebied.

Bespreking van de factoren

Het leefgebied bevat veelal een kleinschalige afwisseling van onbegroeide plaatsen en plekken met ijle vegetaties. In geaccidenteerde terreinen geven ze de voorkeur aan ondiepe plassen met weinig of geen vegetatie. Vaak betreft het tijdelijke plassen die tijdens regenarme lentes en zomers snel uitdrogen. Nieuw gegraven plassen en accidenteel ontstane ondieptes worden vaak zeer snel gekoloniseerd, maar ze worden ook even snel verlaten zodra de watervegetatie een meer permanent

karakter krijgt. Rugstreeppadden verplaatsen zich dan ook vaak van de ene naar de andere paaiplaats.

Door zijn voorkeur voor dynamische milieus is het van groot belang de noodzakelijke pioniersituaties van land- en waterbiotopen in stand te houden of opnieuw te creëren. Het externe beheer is vooral gericht op het verhinderen van eutrofiëring en verdroging. De nieuw aangelegde of herstelde poelen hebben brede randen met water van 10 tot 30 cm diepte.

Bespreking van de kenmerken van het doel

De rugstreeppad is een warmteminnende soort met een gravende levenswijze. Binnen het Grenspark Groot-Saeftinghe treffen we ze aan in geaccidenteerde terreinen die sterk door menselijke activiteiten beïnvloed zijn zoals bouwterreinen en met zand opgespoten terreinen van de havenontwikkeling. Deze laatste is meteen ook de vindplaats van moeraswespenorchis.

Actuele status in het SBZ

Rugstreeppad werd niet aangemeld als prioritaire soort binnen dit SBZ.

Geplande beheertrajecten

Beheer voorplantingspoelen

4.6.7. [Natuurstreefbeeld leefgebied moeraswespenorchis](#)

Type doeltelling

Ecologisch

Actuele toestand

In de Verrebroekse plassen is een vrij robuuste populatie moeraswespenorchissen aanwezig. Deze soort geldt als paraplu-soort voor andere wilde orchissen, m.n. Bosorchis, Bijenorchis, Hondskruid en Rietorchis, en andere zeldzaamheden van kalkrijke, voedselarme en vochtige tot natte bodems, zoals Addertong, dwergzegge, zilte zegge, galigaan, gewone waternavel, waterpunge.

Doel

Instandhouden en optimaliseren van het bestaande leefgebied.

Bespreking van de factoren

De plant verkiest zonnige plaatsen op vochtige tot natte, matig voedselarme, weinig of niet bemeste, kalkhoudende en iets humushoudende grond (zand, leem, zavel, soms op veen).

Bespreking van de kenmerken van het doel

Moeraswespenorchis groeit in grazige vegetaties op natte duinpannen. Ze komt optimaal tot ontwikkeling in voedselarme en kalkrijke bodems. In de duinen groeit de soort in duinpannen met een ouderdom van 15-25 jaar. In het binnenland groeit moeraswespenorchis in kalkmoerassen. Soms wordt ze gevonden in zure venen waar enige kalkrijke kwel optreedt. Op natte opgespoten terreinen die een tiental jaren oud zijn, zoals in de Antwerpse haven en recenter ook in de Gentse kanaalzone, kan moeraswespenorchis grote populaties vormen.

Actuele status in het SBZ-V

Moeraswespenorchis werd niet aangemeld als prioritaire soort binnen dit SBZ.

Geplande beheertrajecten

Beheer grazige vegetatie

5. Beheermaatregelen

5.1. Beheereenheid Verrebroekse plassen 1

Actueel natuurstype: ae+ku

Oppervlakte: 31,79 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied lepelaar, zwartkopmeeuw, bruine kiekendief en roerdomp

Beheer watervegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	1. Uitspreiden en verbreden van de schiereilanden en het verbreden van de geulen tussenin als broedeilanden voor zwartkopmeeuw, kokmeeuw kluut en visdief: zie bijlage 10. 2. Onderzoeken of waterpeil wordt beïnvloed door 'duiker' in ZO-hoek van de beheereenheid. Zo ja, aanpassing uitvoeren in functie van dynamisch waterpeilbeheer: zie bijlage 9. 3. Aanpassen in- en uitlaatconstructie in functie van dynamisch waterpeilbeheer. Om dit dynamisch waterpeil te kunnen realiseren, is het opsparen van bijkomend water in de wintermaanden een te onderzoeken optie. 4. OPTIE: aanleg van enkele steile, zandige oevers voor oeverwaluw en ijsvogel.
Wat	Instellen van een natuurlijke waterpeilverloop met hoog winterpeil (4 meter TAW) en een lager zomerpeil. Het gebied wordt gefaseerd en periodiek drooggezet in functie van fosfaatfixatie. Indien noodzakelijk kan gebiedsvreemd water van goede kwaliteit in het gebied worden gebracht.
Frequentie	Indien noodzakelijk
Wanneer	herfst of winter (september-februari)
Hoeveel (van oppervlakte)	31,79 ha
Eindbeheer	Instellen van een natuurlijke waterpeilverloop met hoog winterpeil (4 meter TAW) en een lager zomerpeil. Indien noodzakelijk kan gebiedsvreemd water van goede kwaliteit in het gebied worden gebracht. Indien noodzakelijk kan de vegetatie op de broedeilanden worden teruggedrongen door een periodieke maaibeurt of het verwijderen van de vegetatie met een graafmachine. Ook het periodiek aanbrengen van een toplaag van zand en/of schelpen is een mogelijkheid. <u>Opties</u> - Gefaseerd en periodiek droogzetten in de herfst of winter (september-februari) in functie van fosfaatfixatie. Er kan water

	worden gespaard door het water naar beheereenheid VP-2 over te pompen met een mobiele pomp. - Bij iedere droogzetting worden de bodemwoelende vissoorten (zoals karpers) afgevangen. - Na iedere droogzetting wordt er bepoot met een 50-tal snoeken (1^e jaars). Daarnaast worden er ook kleine maten aan diverse witvissoorten (zoals rietvoorn) uitgezet.
--	--

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	Plaatsen van een begrazingsraster in functie van begrazing. Het raster is een vossenwerend raster (hoogte minstens 1,60 m).
Wat	In functie van het ontwikkelen van een grazige vegetatie, wordt het grasland begraasd en indien nodig gemaaid (en afgevoerd).
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Jaarlijkse begrazing en indien nodig gemaaid met afvoer (vanaf midden augustus)

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	nvt
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	<u>Verwijderen houtige vegetatie (in functie van onderstaande factoren)</u> - Binnen de oppervlakte waterriet mogen niet meer dan 10 bomen per hectare voorkomen. - Op maximum 10% van de oever mag opslag van wilg of els voorkomen. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn. - Verwijderde houtopslag kan gestapeld worden in de plassen en fungeren als broedeiland. - Met uitzondering van de ZW-oever (in functie van foeragerende vleermuizen) en het bosje (0,73 ha), deze worden behouden.

	- De bomen op de noordelijke en zuidwestelijke oever worden behouden (50%), in functie van buffering. - Op het meest noordelijk eiland worden enkele knotbomen voorzien als broedgelegenheid voor de aanwezige kolonie aalscholvers.
--	---

Beheer rietvegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	nvt
Wat	Door gefaseerd maaibeheer in de winter wordt de vorming van nieuwe scheuten bevorderd (verjonging van de rietvegetatie).
Frequentie	Indien noodzakelijk
Wanneer	In de periode september-februari
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	1. Voorzien van watergangen in het rietveld door slibruimen, gefaseerd maaïen en/of verwijderen strooisellaag. 2. Indien noodzakelijk jonging van de rietvegetatie door gefaseerd maaibeheer

Beheer visstand	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	- Het aanbrengen van structuur in het bodemprofiel door hier en daar een diepere kuil te voorzien die kan dienen als schuilplaats voor vissen, maar ook als overwinteringsplaats of bij droge en warme zomers als refuge. - Het inbrengen van wat dood hout. Dat mogen takken/kruinen van omgevallen bomen zijn, best zo natuurlijk mogelijk. - Drijfplanten (bijv. gele plomp) voorzien om bepaalde vissoorten als vetje een geschikt paaibiotop te geven.
Wat	De visstand zal beheerd worden met als doelstelling het creëren van een natuurlijk visbestand van stilstaande wateren dat tevens dienst kan doen als foerageergebied voor viseters (bijv. roerdomp). - het afvissen van te grote vissen, bodemwoelers en exoten - bepoten met soorten als vetje, bittervoorn, blankvoorn en rietvoorn - indien nodig: baars en kleine snoek uitzetten, bijv. om exoten onder controle te houden
Frequentie	Vierjaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	31,79 ha
Eindbeheer	De visstand zal beheerd worden met als doelstelling het creëren van een natuurlijk visbestand van stilstaande wateren dat tevens dienst kan doen als foerageergebied voor viseters (bijv. roerdomp).

	- het afvissen van te grote vissen, bodemwoelers en exoten - bepoten met soorten als vetje, bittervoorn, blankvoorn en rietvoorn - indien nodig: baars en kleine snoek uitzetten, bijv. om exoten onder controle te houden
--	--

5.2. Beheereenheid Verrebroekse plassen 2

Actueel natuurtype: wat

Oppervlakte: 6,16 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied blauwborst, bruine kiekendief en roerdomp

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	nvt
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	<u>Verwijderen houtige vegetatie (in functie van onderstaande factoren)</u> - Op maximum 10% van de oever mag opslag van wilg of els voorkomen. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn

Oeverbeheer	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	- Het voorzien van een aantal doorwaadplekken voor runderen - Aanleg van enkele steile, zandige oevers voor oeverzwaluw en ijsvogel.
Wat	Mogelijk voorzien voor grazers om water te drinken en om uit de gracht te geraken.
Frequentie	nvt
Wanneer	Wanneer nodig
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	- onderhoud van oevers

5.3. Beheereenheid Verrebroekse plassen 3

Actueel natuurtype: ku

Oppervlakte: 5,37 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, rugstreeppad en moeraswespenorchis

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	1. Plaatsen van een vossenwerend raster (1,60 meter hoog). 2. Als omvormingsbeheer 1x maaien (na 1 juni) met afvoer. Eventueel nabegrazing in najaar en winter
Wat	In functie van de ontwikkeling van grazige vegetatie wordt 1x gemaaid met afvoer (na 15 augustus of aan stootbegrazing gedaan met schapen in de zomer. Eventueel begrazing met runderen (bijv. waterbuffel) en paarden.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	5,37 ha
Eindbeheer	- Jaarlijkse maaibeurt met afvoer (na 15 augustus) of stootbegrazing met schapen in de zomer. - Eventueel begrazing. - De aanwezigheid van zeldzame soorten zoals (Duits viltkruid, sierlijke vetmuur en fraai duizendguldenkruid) vraagt het periodiek en gefaseerd openmaken van de vegetatie, zodat er steeds open zandige pionierssituaties aanwezig zijn. Dit gebeurt het best machinaal door oppervlakkig te plaggen.

Beheer depressies	
Voortraject	nvt
Wat	Als voorplantingswater geeft de rugstreeppad zijn voorkeur aan pionierssituaties. De successie die voorkomt in de depressies die gebruikt worden als voorplantingshabitat dient dus teruggezet te worden om deze pionierssituatie te behouden. Verder komt er in de depressies ook zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) voor. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
Frequentie	Wanneer noodzakelijk
Wanneer	Van 15 augustus t/m november
Hoeveel (van totale oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Periodiek (wanneer noodzakelijk) terugzetten van de successie (met graafmachine) in de depressies die functioneren als voortplantingshabitat voor rugstreeppad. Indien noodzakelijk worden de aanwezige vissen weggevangen.

	De zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) in de depressies vraagt de nodige zorg bij het beheer: geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
--	---

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen van de bomen op de oever van de rugstreeppaddenpoel. De wortelstronken worden uitgegraven en kunnen indien gewenst op een hoop gezet worden (in functie van muizen)
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele houtige opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen. Er is zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Jaarlijks verwijderen van houtige opslag. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn. De zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) vraagt de nodige zorg bij het beheer: geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.

5.4. Beheereenheid Verrebroekse plassen 4

Actueel natuurtype: ae+mr+sz

Oppervlakte: 36,94 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, rugstreeppad en moeraswespenorchis

Beheer watervegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Instellen van een natuurlijke waterpeilverloop door de afwatering van de plas door 'duiker' naar de watergang op te stuwen met halve flens of ellenboog: zie bijlage 8. Bij een hoger water moet echter rekening worden gehouden met stabiliteit van de dijk.
Wat	Instellen van een natuurlijke waterpeilverloop met hoog winterpeil (4,10 meter TAW) en een lager zomerpeil.

	Het gebied wordt gefaseerd en periodiek drooggezet in functie van fosfaatfixatie. Indien noodzakelijk kan gebiedsvreemd water van goede kwaliteit in het gebied worden gebracht.
Frequentie	Indien noodzakelijk
Wanneer	herfst of winter (september-februari)
Hoeveel (van oppervlakte)	36,94 ha
Eindbeheer	Instellen van een natuurlijke waterpeilverloop met hoog winterpeil (4,10 meter TAW) en een lager zomerpeil. Indien noodzakelijk kan gebiedsvreemd water van goede kwaliteit in het gebied worden gebracht. <u>Opties</u> - Gefaseerd en periodiek droogzetten in de herfst of winter (september-februari) in functie van fosfaatfixatie. Er kan water worden gespaard door het water naar beheereenheid VP 1 over te pompen met een mobiele pomp. - Bij iedere droogzetting worden de bodemwoelende vissoorten (zoals karpers) afgevangen. - Na iedere droogzetting wordt er bepoot met een 50-tal snoeken (1^e jaars). Daarnaast worden er ook kleine maten aan diverse witvissoorten (zoals rietvoorn) uitgezet.

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	nvt
Wat	In functie van het ontwikkelen van een grazige vegetatie, wordt het grasland begraaide indien nodig gemaaid met afvoer..
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	Maaien vanaf 15 augustus
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Jaarlijkse begrazing

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen struweel op de eilanden (OPTIE: maaiveld verlagen naar niveau zomerwaterpeil).
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks

Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	<u>Verwijderen houtige vegetatie (in functie van onderstaande factoren)</u> - Binnen de oppervlakte waterriet mogen niet meer dan 10 bomen per hectare voorkomen. - Op maximum 10% van de oever mag opslag van wilg of els voorkomen. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn - Verwijderde houtopslag kan gestapeld worden in de plassen en fungeren als broedeiland. - Op het noord-zuid georiënteerde eiland in het westen van de beheereenheid worden enkele knotbomen voorzien als broedgelegenheid voor de aanwezige kolonie aalscholvers.

Beheer rietvegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	De ontwikkeling van waterriet kan worden gestimuleerd door het aanplanten van riet en/of het aanbrengen van wortelstokken of rietplaggen. Wanneer rietontwikkeling wordt afgeremd door ganzenbegrazing of betreding door runderen en paarden kan het uitrasteren van ontwikkeld riet overwogen worden.
Wat	Door gefaseerd maaibeheer in de winter wordt de vorming van nieuwe scheuten bevorderd (verjonging van de rietvegetatie).
Frequentie	Indien noodzakelijk
Wanneer	In de periode september-februari
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Indien noodzakelijk verjonging van de rietvegetatie door gefaseerd maaibeheer

Beheer visstand	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	- Het aanbrengen van structuur in het bodemprofiel door hier en daar een diepere kuil te voorzien die kan dienen als schuilplaats voor vissen, maar ook als overwinteringsplaats of bij droge en warme zomers als refuge. - Het inbrengen van wat dood hout voornamelijk in de grootste vijvers. Dat mogen takken/kruinen van omgevallen bomen zijn, best zo natuurlijk mogelijk. - Drijfplanten (bijv. gele plomp) voorzien om bepaalde vissoorten als vetje een geschikt paaibiotop te geven.
Wat	De visstand zal beheerd worden met als doelstelling het creëren van een natuurlijk visbestand van stilstaande wateren dat tevens dienst kan doen als foerageergebied voor viseters (bijv. roerdomp).

	- het afvissen van te grote vissen, bodemwoelers en exoten - bepoten met soorten als vetje, bittervoorn, blankvoorn en rietvoorn - indien nodig: baars en kleine snoek uitzetten, bijv. om exoten onder controle te houden
Frequentie	Vierjaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	36,94 ha
Eindbeheer	De visstand zal beheerd worden met als doelstelling het creëren van een natuurlijk visbestand van stilstaande wateren dat tevens dienst kan doen als foerageergebied voor viseters (bijv. roerdomp). - het afvissen van te grote vissen, bodemwoelers en exoten - bepoten met soorten als vetje, bittervoorn, blankvoorn en rietvoorn - indien nodig: baars en kleine snoek uitzetten, bijv. om exoten onder controle te houden

5.5. Beheereenheid Verrebroekse plassen 5

Actueel natuurtype: sz+ku

Oppervlakte: 13,06 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, rugstreeppad en moeraswespenorchis

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	1. Plaatsen van een begrazingsraster. Eventueel kan dit een vossenwerend raster zijn (1,60 meter hoog). 2. Verwijderen van de bestaande struweelvorming en klepelen van de ruigtevegetatie. Deze werken gebeuren bij voorkeur in augustus-maart 3. Effenen van het terrein om maaiwerken mogelijk te maken. 4. Als omvormingsbeheer 1x maaien (na 15 augustus met afvoer. Eventueel nabegrazing in najaar en winter
Wat	In functie van de ontwikkeling van grazige vegetatie wordt 1x gemaaid (na 15 augustus) met afvoer of aan stootbegrazing gedaan met schapen in de zomer. Eventueel begrazing met runderen (bijv. waterbuffel) en paarden.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	13,06 ha
Eindbeheer	Jaarlijkse maaibeurt met afvoer (na 15 augustus) of stootbegrazing met schapen in de zomer. Eventueel begrazing De aanwezigheid van zeldzame soorten zoals (zie bijlage 7) vraagt het periodiek en gefaseerd openmaken van de vegetatie, zodat er steeds open

	zandige pionierssituaties aanwezig zijn. Dit gebeurt het best machinaal door oppervlakkig te plaggen.
--	---

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen van de bomen op de oever van de depressies, grachten en poelen. De wortelstronken worden uitgegraven en kunnen indien gewenst op een hoop gezet worden (in functie van muizen)
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele houtige opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen. In de depressies is heel zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Jaarlijks verwijderen van houtige opslag. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn. In de depressies is heel zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.

5.6. Beheereenheid Verrebroekse plassen 6

Actueel natuurtype: sz+ku

Oppervlakte: 24,33 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, rugstreeppad en moeraswespenorchis

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	1. Plaatsen van een begrazingsraster. Eventueel kan dit een vossenwerend raster zijn (1,60 meter hoog). 2. Verwijderen van de bestaande struweelvorming en klepelen van de ruigtevegetatie. Deze werken gebeuren bij voorkeur in augustus-maart 3. Effenen van het terrein om maaierwerken mogelijk te maken. 4. Als omvormingsbeheer 1x maaien (na 15 augustus met afvoer. Eventueel begrazing

Wat	In functie van de ontwikkeling van grazige vegetatie wordt 1x gemaaid (na 15 augustus) met afvoer of aan stootbegrazing gedaan met schapen in de zomer. Eventueel begrazing.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	33,70 ha
Eindbeheer	Jaarlijkse maaibeurt (na 15 augustus met afvoer of stootbegrazing met schapen in de zomer. Eventueel begrazing. De aanwezigheid van zeldzame soorten zoals (zie bijlage 7) vraagt het periodiek en gefaseerd openmaken van de vegetatie, zodat er steeds open zandige pionierssituaties aanwezig zijn. Dit gebeurt het best machinaal door oppervlakkig te plaggen.

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen van de bomen in depressies, grachten en poelen. De wortelstronken worden uitgegraven en kunnen indien gewenst op een hoop gezet worden (in functie van muizen)
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele houtige opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen. In de depressies is heel zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Jaarlijks verwijderen van houtige opslag. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn. In de depressies is heel zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.

5.7. Beheereenheid Verrebroekse plassen 7

Actueel natuurtype: mr

Oppervlakte: 8,46 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, blauwborst en moeraswespenorchis

Beheer grazige vegetatie

Inrichtingsbeheer	Plaatsen van een begrazingsraster om de beheereenheid te vrijwaren van begrazing.
Wat	De randen van de beheereenheid worden beheerd in functie van moeraswespenorchis (e.a.). Hiervoor wordt een strook van 12 meter jaarlijks gemaaid (na 1 september) met afvoer van het maaisel.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	Na 1 september
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Maaibeurt (na 1 september) met afvoer van het maaisel

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen van het struweel in het noorden de ZO-hoek. De wortelstronken worden uitgegraven en kunnen indien gewenst op een hoop gezet worden (in functie van muizen) in beheereenheid VP-6. Ook hier is zeldzame vegetatie (zie bijlage 7) aanwezig. Deze vraagt de nodige zorg bij het beheer. Geen bodemverdichting en zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er wordt dus zoveel mogelijk manueel gewerkt en indien toch machinaal vanop de oever of vanop pistes om de 10m.
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen. Rekening houden met de kwetsbare vegetatie zoals beschreven in bijlage 7
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	Bij voorkeur in de nazomer (augustus tot maart)
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	<u>Verwijderen houtige vegetatie (in functie van onderstaande factoren)</u> - Binnen de oppervlakte waterriet mogen niet meer dan 10 bomen per hectare voorkomen.

Beheer rietvegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	nvt
Wat	Door gefaseerd maaibeheer in de winter wordt de vorming van nieuwe scheuten bevorderd (verjonging van de rietvegetatie).
Frequentie	Indien noodzakelijk
Wanneer	In de periode september-februari

Hoeveel (van oppervlakte)	nvt
Eindbeheer	Indien noodzakelijk verjonging van de rietvegetatie door gefaseerd maaibeheer

5.8. Beheereenheid Verrebroekse plassen 8

Actueel natuurtype: sz+ku

Oppervlakte: 9,29 ha

Natuurstreefbeeld: Leefgebied bruine kiekendief, rugstreeppad en kleine plevier

Beheer grazige vegetatie	
Inrichtingsbeheer	1. Plaatsen van een begrazingsraster in functie van schapen-, paarden- en runderbegrazing. Eventueel kan dit een vossenwerend raster zijn (1,60 meter hoog). 2. Effenen van het terrein om maaierwerken mogelijk te maken. 3. Als omvormingsbeheer 1x maaien (na 15 augustus) met afvoer. Eventueel begrazing
Wat	In functie van de ontwikkeling van grazige vegetatie wordt 1x gemaaid (na 15 augustus met afvoer of aan stootbegrazing gedaan met schapen in de zomer. Eventueel begrazing.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	nvt
Hoeveel (van oppervlakte)	9,29 ha
Eindbeheer	Jaarlijkse maaibeurt (na 15 augustus met afvoer of stootbegrazing met schapen in de zomer. Eventueel begrazing. In functie van leefgebied kleine plevier periodiek en gefaseerd plaggen.

Beheer houtige vegetatie	
Inrichtingsbeheer (voortraject)	Verwijderen van de bomen in depressies, grachten en poelen. De wortelstronken worden uitgegraven en kunnen indien gewenst op een hoop gezet worden (in functie van muizen)
Wat	Jaarlijks wordt de eventuele houtige opslag verwijderd om de vorming van nieuw struweel te voorkomen.
Frequentie	Terugkerend beheer - jaarlijks
Wanneer	In de nazomer (bij voorkeur) of in de winterperiode
Hoeveel (van oppervlakte)	nvt

Eindbeheer	Jaarlijks verwijderen van houtige opslag. Bomen mogen niet hoger dan 5 meter zijn.
------------	--

5. Bosbalans

De Speciale Beschermingszone 'Schorren en Polders van Beneden-Schelde (BE 2301336)' waartoe de Verrebroekse Plassen behoren is essentieel voor het behalen van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Bruine kiekendief.

De specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Bruine kiekendief in dit SBZ zijn vastgelegd op 28 tot 33 broedparen waarvan 2 in de Verrebroekse Plassen. De huidige populatie beperkt zich echter tot 5 à 11 broedparen waardoor er prioritair inspanningen moeten worden gedaan voor deze soort.

Naast het voorzien van broedhabitat in de vorm van uitgestrekte rietvelden en moerassen met dichte vegetatie en weinig bomen, is er ook voldoende kwalitatieve open ruimte (bij voorkeur braakliggend of extensief beheerd terrein) rond de broedgebieden als foerageergebied noodzakelijk. Door de verwevenheid met de haven is rondom de Verrebroekse Plassen relatief weinig geschikt foerageerhabitat voorhanden waardoor bijkomend habitat ontwikkelen een must is.

Het SBZ is eveneens essentieel voor Roerdomp met een doelstelling van 3-4 broedparen. Voor deze soort is de ontwikkeling van bijkomend nat rietland een prioritaire actie.

6. Openstelling

De toegankelijkheid (en het bijhorende recreatieve medegebruik) in een natuurreserveaat of bos kan worden geregeld met een toegankelijkheidsregeling. Hiermee kan de beheerder andere groepen van gebruikers dan wandelaars toelaten of kunnen ze bepaalde zones aanduiden als speel-, honden-, bivakzone of vrij toegankelijke zone.

De toegankelijkheidsregeling is daarvoor het instrument. Een toegankelijkheidsregeling is opgebouwd uit een tekstgedeelte en een bijbehorende kaart, de toegankelijkheidskaart, van het gebied waarop het tekstgedeelte van toepassing is. De kaart toont duidelijk de toegankelijke wegen en zones en dient steeds geïnterpreteerd te worden op basis van het corresponderende tekstgedeelte en de legende bij het kaartgedeelte

In functie van de tot doelgestelde broedvogelsoorten is het deelgebied niet toegankelijk voor wandelaars of andere vormen van recreatie. Hengelsport is eveneens niet toegestaan.

7. Opvolging en monitoring

Aangezien de natuurstreefbeelden voor dit beheerplan zich beperken tot de leefgebieden van soorten moet enkel de wettelijke basis beheermonitoring worden uitgevoerd.

Bij de basis beheermonitoring worden jaarlijks de uitgevoerde werken geregistreerd en gebeurt de 6-jaarlijkse beheerevaluatie op niveau van het natuurstreefbeeld kwalitatief op basis van de geregistreerde werken en een globale inschatting op basis van best professional judgement.

Wanneer er echter een soort als doel is opgenomen in het natuurbeheerplan kan het wenselijk zijn niet enkel het leefgebied van de soort op te volgen, maar ook de soort zelf via een gestandaardiseerde vangst- of telmethode. De soorten kunnen opgevolgd worden via een gestandaardiseerde vangst- of telmethode wanneer:

- de soort als doel is opgenomen in het natuurbeheerplan,
- het beheer impact heeft op het voorkomen van de soort,
- de soort (relatief) eenvoudig te inventariseren is,
- de soort zeldzaam is,
- de soort een kritische populatie vormt in het betreffende gebied.

Wanneer de soort zeer zeldzaam is, wordt de soort verplicht opgevolgd via een gestandaardiseerde vangst- of telmethode. Binnen de soortdoelstellingen zijn er geen soorten opgenomen waarvoor een gestandaardiseerde vangst- of telmethode wettelijk verplicht is.

Binnen het Grenspark Groot-Saeftinghe werd echter een grensoverschrijdend monitoringsplan (zie bijlage) uitgewerkt waarin monitoringsdoelstellingen voor broedvogels, overwinterende watervogels, rugstreeppad en vegetaties werd opgenomen.

8. Ontheffingen, meldingen en vergunningsplichtige activiteiten

8.1 Natuurwetgeving

8.1.1. Vegetatiewijziging

Door de goedkeuring van het beheerplan wordt een ontheffing verkregen op het door artikel 7 van het 'Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998' opgelegd verbod op wijzigen van bepaalde vegetaties. Een aantal vegetaties die voorkomen in het beheerplangebied vallen onder de categorie 'verboden te wijzigen' en alle inrichtingen m.b.t. het uitgraven, verbreden, rechtekken en dichten van stilstaande wateren, poelen en waterlopen, reliëfwijzigingen en wijzigingen in historisch permanent grasland. Ingrepen & beheermaatregelen die hiervoor voorzien zijn hebben evenwel niet als oogmerk om deze vegetaties te wijzigen in juridische zin maar de natuurkwaliteit ervan te verhogen (bv. inrichting voor woudaap met aanleg van broedeiland). Voor betreffende percelen wordt een ontheffing verleend middels dit beheerplan. De ontheffing op het verbod tot vegetatiewijziging geldt als vrijstelling voor de omgevingsvergunning (omgevingsvergunning voor het wijzigen van vegetaties).

Voor terreinen gelegen in het VEN zorgt het natuurbeheerplan voor vrijstelling van het vragen van een individuele ontheffing op een aantal VEN-verboden: wijziging van vegetatie, meerjarige cultuurgewassen of kleine landschapselementen (Natuurdecreet, art.25, §3, 2°,2)

9. Overzicht van de bijlagen

Bijlage 1: deelnemende percelen

Bijlage 2: gewestplan + RUP

Bijlage 3: SBZ-V

Bijlage 4: BWK

Bijlage 5: bodemkaart

Bijlage 6: beheerindeling

Bijlage 7: kwetsbare beplanting

Bijlage 8: globaal kader en ambitieniveau

Bijlage 9: beheerobjecten

Bijlage 10: broedeilanden

Bijlage 11: inventarisatiefiches

(bijlage 12 bestaat niet)

Bijlage 13: beheerdoelen vegetaties

10. Referenties

- Adriaens, P. & Ameeuw, G. (red) 2008. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (36). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, pp. 21-23.
- Agentschap voor Natuur en Bos. 2016. Soortenbeschermingsprogramma voor de roerdomp (*Botaurus stellaris*), Brussel.
- Agentschap voor Natuur en Bos. 2018. Soortenbeschermingsprogramma voor de bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) Brussel.
- Agentschap voor Natuur en Bos. 2018. Soortenbeschermingsprogramma voor de rugstreeppad (*bufo calamita*), Brussel.
- Beckers G. & Verschraegen T. 2017. 15 jaar natuurherstel in het Midden-Limburgs Vijvergebied onder de loep genomen door Woudaap en Roerdomp. *Natuur.focus* 16(1): 23-31. Mechelen.
- Boets P., Dillen A., Poelman E. (2021). Evaluatie van het visbestand in de natuurvijvers in het Kortbroek (Kruibeke). Studie uitgevoerd in opdracht van Natuur en Bos (ANB). 8p.
- Claus P. 2018. Beheervisie 2020-2044 Grenspark Groot-Saeftinge. Corridor cvba, Nazareth.
- Graveland J.; Waterriet, moerasvogels en peildynamiek; *De Levende Natuur* 100 (2): p. 50-53 (1999)
- Havenbedrijf Antwerpen. 2014. Soortenbeschermingsprogramma voor de Antwerpse haven, Antwerpen.
- Lenssen, J.; Coops, H.; Buddingh, K. en Wijers T. Herstel van rietmoeras in de Rijnstrangen. *De Levende Natuur*, vol 114 (2013) nr. 6 p. 252-257
- Packet J., De Becker P., Denys L. & Louette G. 2013. Advies betreffende inrichting en beheer van het vijvercomplex Grootbroek te Sint-Agatha-Rode (Vlaams-Brabant). INBO.A.2012.172, Brussel
- Sauwens W. 2017. Aanvraag tot onroerend erfgoedplan: natuurgebied De Maten (Genk, Diepenbeek & Hasselt. Natuurpunt Beheer, Mechelen
- Van De Meutter F., Stoks R. & De Meester L. 2008. Periodieke drooglegging van ondiepe vijvers. Wat met libellen, waterkevers en waterwantsen. *Natuur.focus* 7(1): 4-9.